

Stadsbyggnadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse

Datum: 2026-04-16
Diarienummer: KSN-2026-01459
Kommunstyrelsen

Handläggare:
Camilla Söderquist, Emilia Hammer

Initiering av nya naturreservat

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. **att** initiera bildandet av naturreservat Råby Park,
2. **att** initiera bildandet av naturreservat Vedyxaskogen, samt
3. **att** överlämna ärendet till plan- och byggnadsnämnden.

Ärendet

I Mål och budget 2026 med plan för 2027–2028 anges att ”Mer ska göras för att skydda värdefull natur, skydda grund- och dricksvatten, säkerställa ekosystem och gynnsam bevarandestatus för hotade arter samt för att bevara, utveckla och stärka ekologiska samband i landskapet. Livsmiljöer för olika arter ska utvecklas och nyskapas i syfte att stärka den biologiska mångfalden i stadsmiljö och på landsbygd.” Mer specifikt anges att ”Fler naturreservat ska bildas och kompensatoriska naturvårdsåtgärder utföras vid markexploateringar.”

Stadsbyggnadsförvaltningen föreslår att Råby park och Vedyxaskogen initieras för ett varaktigt skydd genom att besluta om uppdrag att ta fram underlag för bildande av naturreservat.

De geografiska avgränsningarna av naturreservaten är beroende av en långsiktig planering för staden. Avgränsningarna av ett föreslaget naturreservat preciseras i samråd med berörda förvaltningar och sakägare och i remissförfarandet för reservatsbildningarna.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsbyggnadsförvaltningen. Barn-, jämställdhets-, och näringslivsperspektiven bedöms inte vara relevanta med föreliggande förslag till

beslut. Näringslivsperspektivet beaktas vid samråd om reservatsföreskrifter och bedöms i samband med framtagande av projektdirektiv.

Föredragning

Att skydda natur gynnar biologisk mångfald genom att värna och utveckla livsmiljöer och för växter och djur. Det bidrar även till social jämlikhet genom att erbjuda rättvis tillgång till natur och rekreationsmiljöer i vardagen och lindrar risker kopplat till ett förändrat klimat. Närheten till grönområden och vatten gör Uppsala mer attraktivt att bo och verka i och höjer värdet på både befintlig och ny bebyggelse.

I Mål och budget 2026 med plan för 2027–2028 anges att ”Mer ska göras för att skydda värdefull natur, skydda grund- och dricksvatten, säkerställa ekosystem och gynnsam bevarandestatus för hotade arter samt för att bevara, utveckla och stärka ekologiska samband i landskapet. Livsmiljöer för olika arter ska utvecklas och nyskapas i syfte att stärka den biologiska mångfalden i stadsmiljö och på landsbygd.” Mer specifikt anges att ”Fler naturreservat ska bildas och kompensatoriska naturvårdsåtgärder utföras vid markexploateringar.”

Inom detta uppdrag har stadsbyggnadsförvaltningen analyserat förutsättningar och behov av att skydda värdefull natur, med fokus ligger på tätortsnära miljöer. Avsikten är att värnande av naturmark ska hålla jämn takt med andra övrig samhällsbyggnad i geografier där såväl det kommunala markinnehavet som behovet av rekreationsmark och andra ekosystemtjänster är stort.

I Grön- och blåstrukturplanen utpekas, som precisering till gällande översiktsplan, sex områden att utreda som potentiella framtida naturreservat. Innan en utredning om bildande av något av dessa naturreservat påbörjas behöver ett initieringsbeslut fattas.

Processen med utredning och beslut om bildande av naturreservat är förenat med kostnader som belastar flera olika nämnder, och därmed fattar kommunstyrelsen ett beslut om initiering av enskilda områden.

Kommunens reglemente styr därefter hur ärendeprocessen ser ut. Enligt reglementet ska ett förslag till naturreservat utarbetas av plan- och byggnadsnämnden. Därefter fattas beslut om bildande av naturreservat av kommunstyrelsen och slutligen kommunfullmäktige. Gatu- och samhällsmiljönämnden ansvarar för iordningställande av beslutade naturreservat såsom gränsmarkeringar, information och drift enligt beslutad skötselplan.

Förslaget till initiering gäller härmed två områden, som utan exakt avgränsning sammantaget uppskattas uppgå till omkring 160 hektar. De föreslagna områdena är:

- Vedyxaskogen med omgivningar, ett omtyckt och välfrekventerat tätortsnära friluftsområde av stor betydelse för Uppsalas östra stadsdelar.
- Råby park – ett nyligen förvärvat område med höga naturvärden i ett attraktivt läge med stor potential att utvecklas till Uppsalas nästa friluftsområde, som avhjälpur de nordöstra stadsdelarnas låga tillgång till friluftsområden.

I arbetet med att implementera Riktlinje för naturhänsyn och ekologisk kompensation vid förändrad markanvändning bedrivs två pilotprojekt. Stadsbyggnadsförvaltningen utreder skillnader mellan att genomföra ekologisk kompensation inom kommunalt markinnehav och i avtal med andra markägare. De kommunala områden som ingår i pilotstudien för ekologisk kompensation är Råby park och Vedyxaskogen. Enligt gällande riktlinje ska långsiktig förvaltning säkerställas i minst 30 år. Genom att tillskapa naturreservat kan ekologiska såväl som rekreativa värden säkerställas och

utvecklas över ännu längre tid. På så vis kan kommunen vinna ett större kompensatoriskt värde jämfört med att förvalta kompensationsåtgärder i 30 år. I nuläget bedöms de båda tillvägagångssätten, på kommunal respektive privat mark, komplettera varandra. I förhållande till nu planerade utbyggnadsområden bedöms båda tillvägagångssätt behövas.

Föreslagna områden utgörs i huvudsak av kommunal mark. Enstaka markförvärv alternativt naturvårdsavtal kan bli aktuellt i mindre delar. Detta avgörs inom arbetet med att precisera gränser utifrån platsernas förutsättningar, värden och skötselbehov. Arbetet med avgränsning och skötselplan ska genomföras i dialog med markägare och i samråd med sakägare.

Ekonomiska konsekvenser

Kostnader för utredning och bildande av naturreservat kan i stora drag beskrivas i tre kostnadsposter:

- markåtkomst och nedskrivningar av markvärden vilket belastar kommunstyrelsen,
- framtagande av skötselplan och beslut vilket belastar Plan och byggnadsnämnden, samt
- samt iordningställande och drift av friluftsanläggningar och naturvårdande skötsel vilket belastar Gatu- och samhällsmiljönämnden.

Den största kostnadsposten avser markåtkomst, såsom markförvärv och nedskrivningar av markvärden. En kostnadsuppskattning för respektive område beskrivs i bilaga 1 och 2.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 16 april
- Bilaga 1, Förslag till bildande av naturreservat för Råby park
- Bilaga 2, Förslag till bildande av naturreservat för Vedyxaskogen med omgivningar

Stadsbyggnadsförvaltningen

Birgitta Pettersson
Stadsdirektör

Christian Blomberg
Stadsbyggnadsdirektör

Bilaga 1

Handläggare:
Camilla Söderquist, Emilia Hammer

Bilaga 1, förslag till bildande av naturreservat Råby park

Råby park har många värden värda att värna och utveckla för framtiden, och där finns sällsynt god potential skapa ett nytt omtyckt utflyktsmål på cykelavstånd från Uppsalas nordöstra stadsdelar. Området omfattar omkring 65 hektar, jordbruksmark, skogsbryn och blandskog med grova träd.

I kommunens översiktsplan anges Råby park som ett naturområde som ska reserveras för allemansrättsligt tillgängligt friluftsliv. Vidare pekas Råby park ut som ett område där kommunen i närtid ska ta en aktiv roll för att långsiktigt säkerställa naturvärden. Det ska ske i samarbete med markägare genom avtal eller markförvärv. Råby park ingår i grön- och blåstrukturplanens förslag till potentiella framtida kommunala naturreservat.

Skälen att föreslå ett bildande av naturreservat för Råby park är dels dess potential som tätortsnära natur för Uppsalas nordöstra stadsdelar, dels för att skydda och långsiktigt säkerställa höga naturvärden. Idag är naturreservat såväl som tillgång till offentlig grönyta ojämnt fördelade i staden. De nordöstra stadsdelarna har låg krontäckning och sämre tillgång till offentliga grönytor, skyddad natur och friluftsområden. Förbi Råby park passerar två Linnéstigar. Skogen har redan idag delvis högsta naturvärdesklass, och förekomst av skyddsvärda arter.

De senaste åren har fastigheter förvärvats i linje med denna anvisning. I nuläget pågår fastighetsbildning och i närtid ska förvärvstillstånd prövas av länsstyrelsen. Förvärvad fastighet införskaffades för att tillhandahålla mark till naturvård och friluftsliv, nedskrivning av fastighetens värde har till största del redan skett. Enstaka ytor på privat mark kan komma att beröras för att uppfylla syftet med områdesskyddet och för att möjliggöra ändamålsenliga skötselinsatser. I arbetet med reservatsbildningen ingår att uppnå samsyn med markägare och övriga sakägare kring föreskrifter, avgränsning och liknande. Ytterligare markförvärv alternativt naturvårdsavtal kan bli aktuellt i mindre omfattning.

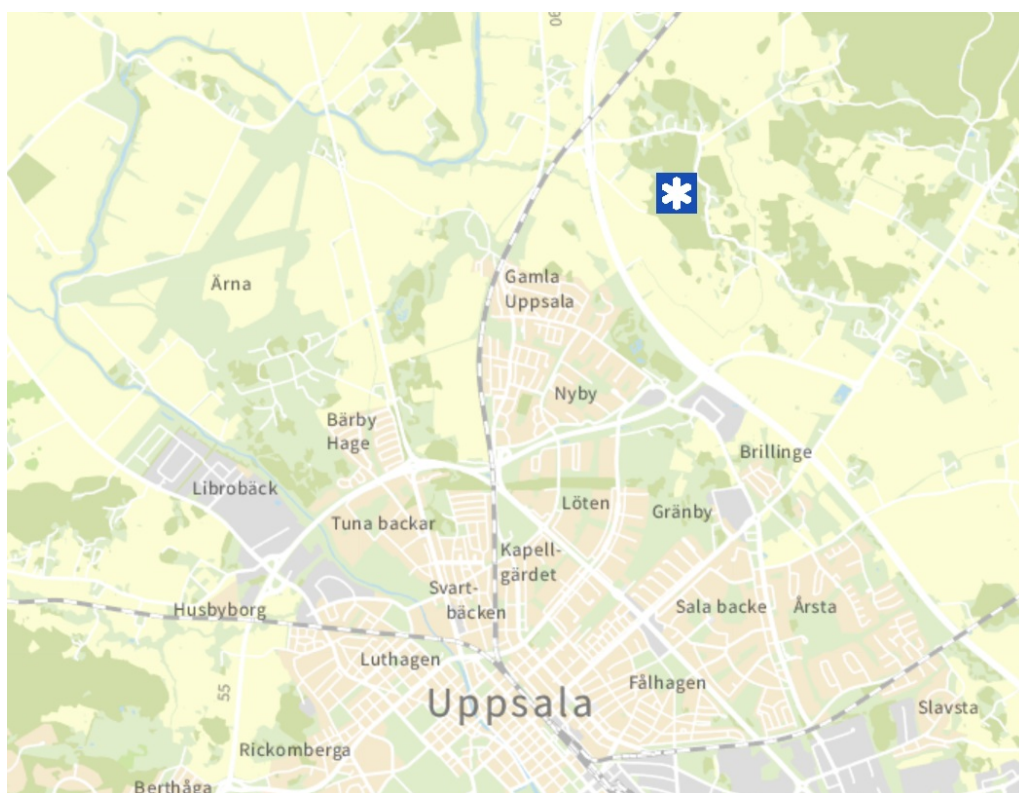
Råby Park ingår, som ett av flera områden i ett pilotprojekt för tillämpning av ekologisk kompensation för de Sydöstra stadsdelarna. Naturvärdena har inventerats och beräkning av naturkrediter pågår. Detta förarbete kommer att utgöra grunden inför en eventuell reservatsbildning.

Ekonomiska konsekvenser

I förslaget till naturreservat för Råby park behöver en helt ny friluftsinfrastruktur skapas. Till exempel; en markerad vandrings slinga i skogen och mellan åkerholmarna, möblering med soffor, bänkar och bord samt en grillplats. En en parkering och entré med kartskyld över området behöver också anläggas.

En uppskattad investeringskostnad som belastar gatu- och samhällsmiljönämnden (GSN) är 800 tusen kronor och en uppskattad driftskostnad är 50 tusen kronor/år.

Befintliga anskaffningsvärden är (förvärv av del av Gamla Uppsala 79:2) 2 miljoner kronor. Kompletterande förvärv uppskattas till 1,4 miljoner kronor. Total nedskrivning/kostnad blir då 3,4 miljoner kronor. För tidigare förvärvad Råby 2:4 är nedskrivning redan gjord.

Kartbild över Uppsala med markering av geografisk placering av Råby Park naturreservat.

Förvaltning eller nämnd eller enhet
Bilaga

Handläggare:
Camilla Söderquist, Emilia Hammer

Bilaga 2, förslag till bildande av naturreservat Vedyxaskogen med omgivningar

Vedyxaskogen är ett kommunalt friluftsområde av stor rekreativ betydelse utifrån sitt läge med närhet till Uppsala stad och de växande bostadsområdena Skölsta och Gunsta. Området består av småkuperad barrskog omgiven av ett småskaligt odlingslandskap.

I friluftsområdet finns det bland annat en tre kilometer lång skogsslinga samt en vandringsslinga runt Viltvattnet som är cirka en kilometer inne i Vedyxaskogen.

Från parkeringsplatsen i Lunda finns en bred stig anpassad för rullstol och barnvagn. Sträckan är cirka 400 meter lång och det finns bänkar längs vägen. Det finns även två ridstigar, en på 1,4 kilometer och en på 2,3 kilometer.

Cirka 400 meter in i skogen finns det ett vattenområde för vilda djur – ett viltvatten. Intill viltvattnet finns en plattform med grill och bord anpassade för personer med funktionsnedsättning. Det finns också en handikaptoalett.

Det främsta skälet att förslå ett bildande av naturreservat för Vedyxaskogen med omgivningar är dess betydelse som tätortsnära natur för Uppsalas östra stadsdelar. Naturreservat såväl som tillgång till offentlig grönyta är ojämnt fördelade i staden.

De nordöstra stadsdelarna har låg krontäckning och sämre tillgång till offentliga grönytor såväl som skyddad mark

Grönområdet omkring Vedyxa friluftsområde har avgränsats till väster om museijärnvägen, till skillnad från avgränsningen i Översiktsplan 2016 som omfattade grönområde på båda sidor om järnvägen. Detta ger tydligare förutsättningar för att fortsätta utveckla bebyggelsen vid Skölsta. Avsikten med att koncentrera bebyggelsen öster om järnvägen är att säkerställa ett sammanhållet grönområde väster om järnvägen där de högsta värdena för såväl natur som rekreation förekommer.

Vedyxa skogen med omgivningar ingår, som ett av flera områden i ett pilotprojekt för tillämpning av ekologisk kompensation för de Sydöstra stadsdelarna. Naturvärdena har inventerats och beräkning av naturkrediter pågår. Detta förarbete kommer att

utgöra grunden inför en eventuell reservatsbildning.

Ekonomiska konsekvenser

Eftersom Vedyxaskogen är ett kommunalt friluftsområde i dag så finns redan mycket av friluftsinfrastrukturen. Men tillgängligheten till vattnet skulle kunna förbättras genom exempelvis en tillgänglighetsanpassad stig/spång från grillplatsplattformen ner till viltvattnet med sittplatser. Detta skulle möjliggöra även för skridskoåkning vintertid, när vattenytorna nu har restaurerats fram. En uppskattad investeringskostnad som belastar gatu- och samhällsmiljönämnden (GSN) är 500 tusen kronor och en uppskattad driftskostnad är 20 tusenkronor /år.

Reservatsbildningen innebär inga ytterligare förvärv utan endast nedskrivning av markvärden på redan kommunalägd mark. Total nedskrivning är 0,5 miljoner kronor.

Kartbild över Uppsala med markering av geografisk placering av Vedyxaskogens naturreservat.